

Archeologienota: een nieuw bedrijventerrein aan de Assesteenweg in Ternat

**Nick Van Liefferinge
Vanessa Vander Ginst**

**Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: een nieuw bedrijventerrein aan de Assesteenweg in Ternat
--

Initiatiefnemer:	Provinciaal Ontwikkelingsmaatschappij Vlaams-Brabant
Erkend archeoloog:	Nick Van Liefferinge
Auteurs:	Nick Van Liefferinge Vanessa Vander Ginst
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2019, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoud

1. Resultaten bureauonderzoek	p. 2
1.1 Beschrijvend gedeelte	p. 2
1.1.1 Administratieve gegevens	p. 2
1.1.2 Archeologische voorkennis	p. 4
1.1.3 Onderzoeksopdracht	p. 4
1.1.4 Werkwijze bureauonderzoek	p. 7
1.2 Assessmentrapport	p. 8
1.2.1 Landschappelijke gesteldheid	p. 8
1.2.2 Historische kaarten	p. 10
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	p. 13
1.2.4 Archeologische verwachting voor het onderzoeksgebied	p. 14
1.2.5 Beantwoording onderzoeksvragen	p. 15
2. Programma van maatregelen	p. 16
2.1 Gemotiveerd advies	p. 16
2.2 Programma van maatregelen voor uitgest. vooronderz. zonder/met ingreep in de bodem	p. 16
2.2.1 Administratieve gegevens	p. 16
2.2.2 Aanleiding van het vooronderzoek	p. 17
2.2.3 Resultaten bureauonderzoek	p. 17
2.2.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen	p. 18
2.2.5 Onderzoeksmethode	p. 18
2.2.6 Onderzoekstechnieken	p. 20
2.2.7 Noodzakelijke maatregelen voor de bescherming van archeologisch erfgoed	p. 22
2.2.8 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	p. 23
Bibliografie	p. 24

1. Resultaten bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode		2019G75
Actoren	Studiebureau Archeologie	OE/ERK/Archeoloog/2015/00002 (bedrijf)
	Nick Van Liefferinge	OE/ERK/Archeoloog/2016/00111 Auteur
	Vanessa Vander Ginst	Auteur
Locatie	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Ternat
	Adres	Assesteenweg 10
Kadastrale gegevens		Ternat, Afd. 1, Sectie A, perc. 678H, 678Y, 682B, 679B, 680B, 683B, 685F, 686 ^E , 686B, 686C, 678R, 678S, 678N, 678T, 678X, 678W, 678E, 678K, 678F, 678D, 677, 669R, 669S, 672 ^E , 675A
Oppervlakte onderzoeksgebied		6,64 ha
Bounding Box	Punt 1	X135551, Y174902
	Punt 2	X135936, Y135936
Topografische kaart		Fig. 1.1
Kadasterplan		Fig. 1.2
Afbakening verstoorde zones		Geen
Relevante termen		Bureauonderzoek, (zand)leemstreek, erosie, colluvium, steentijd, (pre)historische perioden

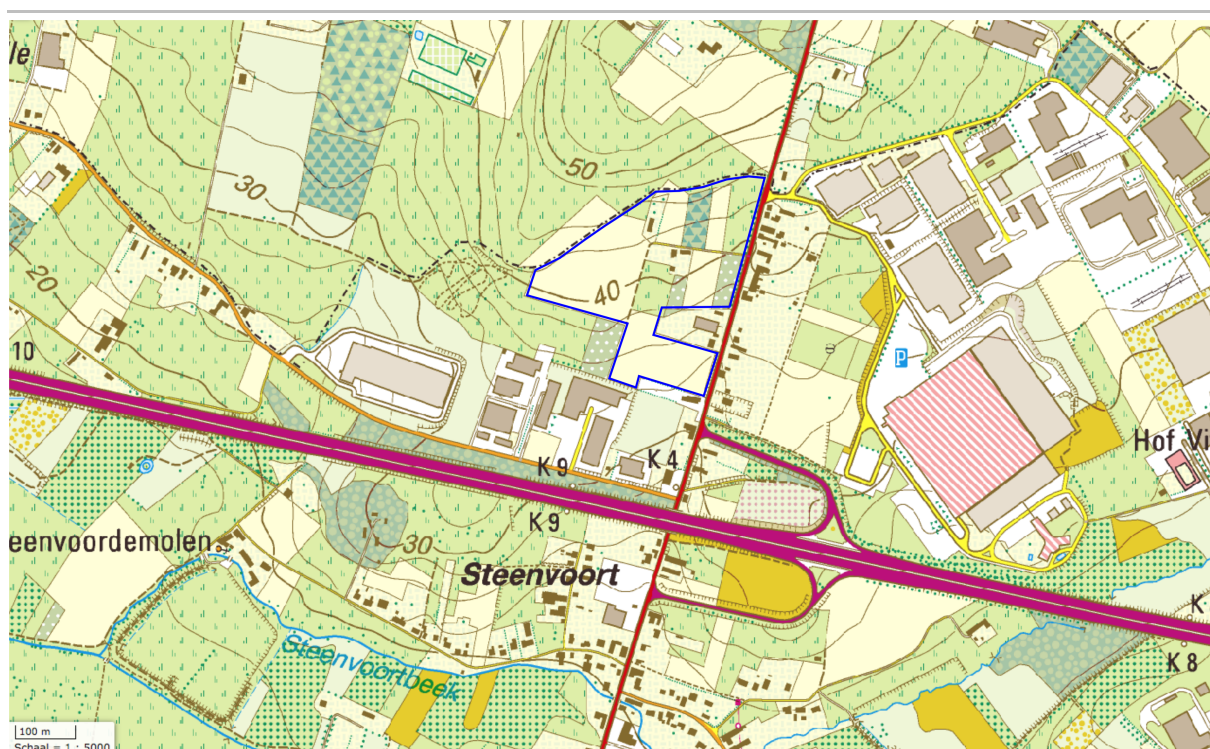

Fig. 1.1: Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 2009 (bron: Databank Ondergrond Vlaanderen).

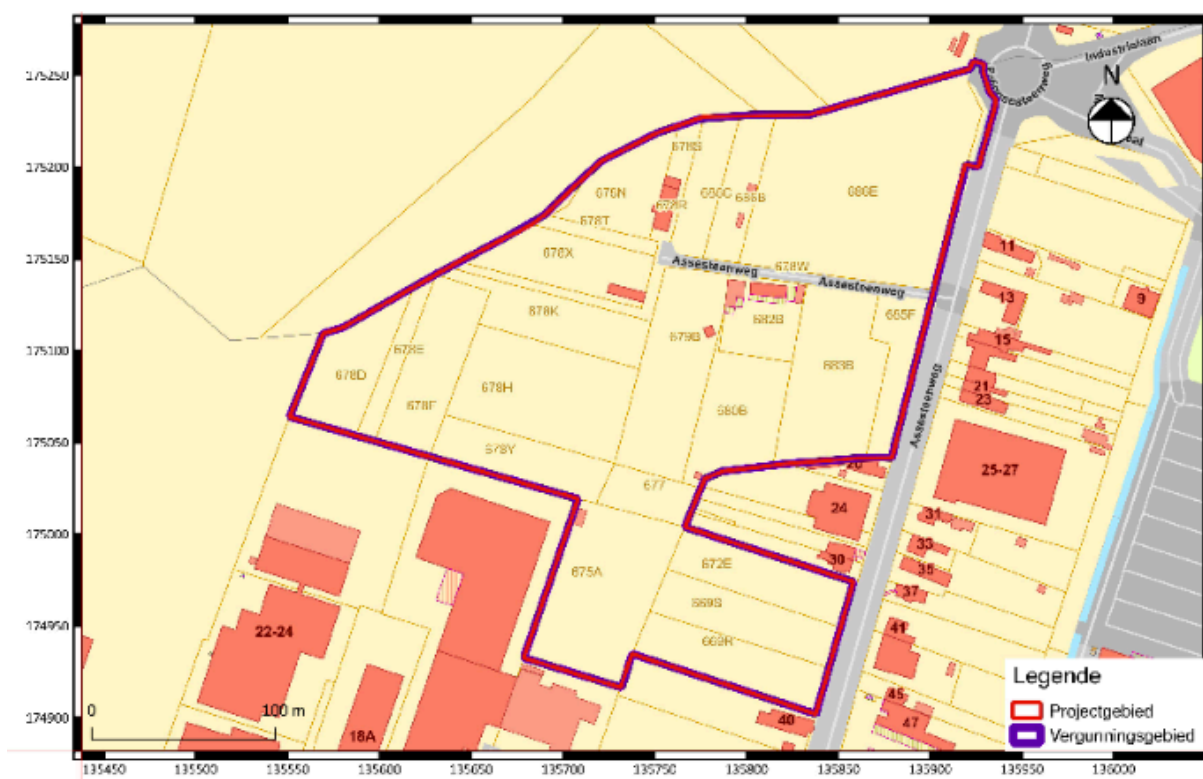

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied op het kadasterplan (©CADGIS).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Er is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen de grenzen van het projectgebied.

1.1.3 Onderzoeksopdracht

1.1.3.1 Randvoorwaarden

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning met betrekking tot de inrichting van een nieuw bedrijventerrein aan de Assesteenweg 10 in Ternat. De vergunningsaanvraag behoort tot de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3.000 m² of meer bedraagt en waarvoor een archeologienota is vereist (zie het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).

1.1.3.2 Vraagstelling

Het bureauonderzoek heeft tot doel het projectgebied archeologisch te evalueren op basis van bestaande bronnen en de impact van de geplande werken op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed te bepalen. Dit houdt in dat er informatie wordt verzameld over de mogelijke aanwezigheid of afwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het projectgebied. De kenmerken, de relatie met het omringende landschap, de bewaringstoestand en de waarde van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed worden ingeschat. Ook de manier waarop de geplande bodemingrepen worden uitgevoerd maakt deel uit van deze evaluatie.

Er wordt een antwoord geformuleerd op de volgende onderzoeksvragen:

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen en de informatie met betrekking tot het archeologisch potentieel van het terrein?

Wat is de impact van de geplande werken?

1.1.3.3 Beschrijving van de geplande werken

Huidige situatie

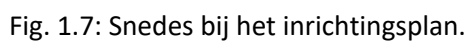
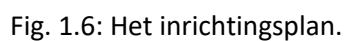
Het terrein situeert zich ten noordoosten van de afrit 20 langs de autosnelweg E40. Momenteel worden de gronden voornamelijk ingenomen door akkerland en weiland. In de noordelijke sector zijn enkele gebouwen (woningen en bijgebouwen) en een areaal met bos aanwezig. Dit geheel wordt ontsloten door een doodlopende straat die aansluit op de Assesteenweg in het oosten.

Fig. 1.3: De meest recente luchtfoto met afbakening van het projectgebied (© AGIV).

Geplande werken

Er zal een bedrijventerrein worden ontwikkeld met zes percelen van wisselende grootte. Deze worden ontsloten via een nieuwe NO-ZW-georiënteerde weg, die zal aansluiten op een bestaande rotonde ter hoogte van de kruising van de N285 met de Industrielaan en de Morettestraat (fig. 1.6). Ook ten noorden van een woning langs de Assesteenweg zal een verbindingsweg worden aangelegd. Het ontwerp voorziet verder in de nodige infiltratievoorzieningen (grachten, bufferbekken) voor de buffering van regenwater. Voor de snedes bij het inrichtingsplan wordt verwezen naar figuur 1.7.

1.1.4 Werkwijze bureauonderzoek

Voor wat betreft de beschrijving van het fysisch geografische gesteldheid van het terrein werden de topografische kaart van België, de tertiairgeologische kaart, de quartairgeologische kaart, de bodemkaart, de bodemerosiekaart, de bodembedekkingskaart, het kadasterplan en luchtfoto's geraadpleegd. De geomorfologische kaart werd niet geraadpleegd vermits deze niet beschikbaar is voor het projectgebied. Deze plannen - via Geopunt Vlaanderen en het NGI online ter beschikking gesteld - werden verder bewerkt tot publicatieplannen met behulp van de software QGIS 2.14 Essen.

Om de evolutie van het grondgebruik gedurende de laatste 300 jaar te reconstrueren werden de voornaamste beschikbare cartografische bronnen geraadpleegd, nl. de Villaretkaart (1745-1748), de Ferrariskaart (1771-1778), de Vandermaelenkaart (1846-1854), de Poppkaart (1842-1879) en een luchtfoto uit 1971. Het historisch grondgebruik werd vergeleken met de huidige toestand om de impact van eventuele verstoringen te kunnen inschatten.

Aan de hand van de gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd de archeologische situering van het onderzoeksgebied bepaald. Via het geoportaal van Onroerend Erfgoed¹ werden de inventaris van beschermde archeologische sites en de kaart van gebieden waar geen archeologie te verwachten valt geconsulteerd.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke gesteldheid

Het projectgebied is gesitueerd in de zandleemstreek, op een afstand van circa 1,5 km van het dorpscentrum van Ternat. Topografisch gezien bevindt het terrein zich op de zuidelijke uitloper van een heuvelrug die de waterscheiding vormt tussen de Nieuwe Molenbeek in het oosten en de Overnellebeek in het westen (fig. 1.8). Beide beken monden uit in de Keurebeek, met haar bijbehorende valleigronden ten zuiden van het terrein.

De hoogtewaarden binnen de contouren van het projectgebied fluctueren tussen 45 m (in het noorden) en 35 m (in het zuiden). Er is dan ook sprake van een relatief sterk reliëfverval.

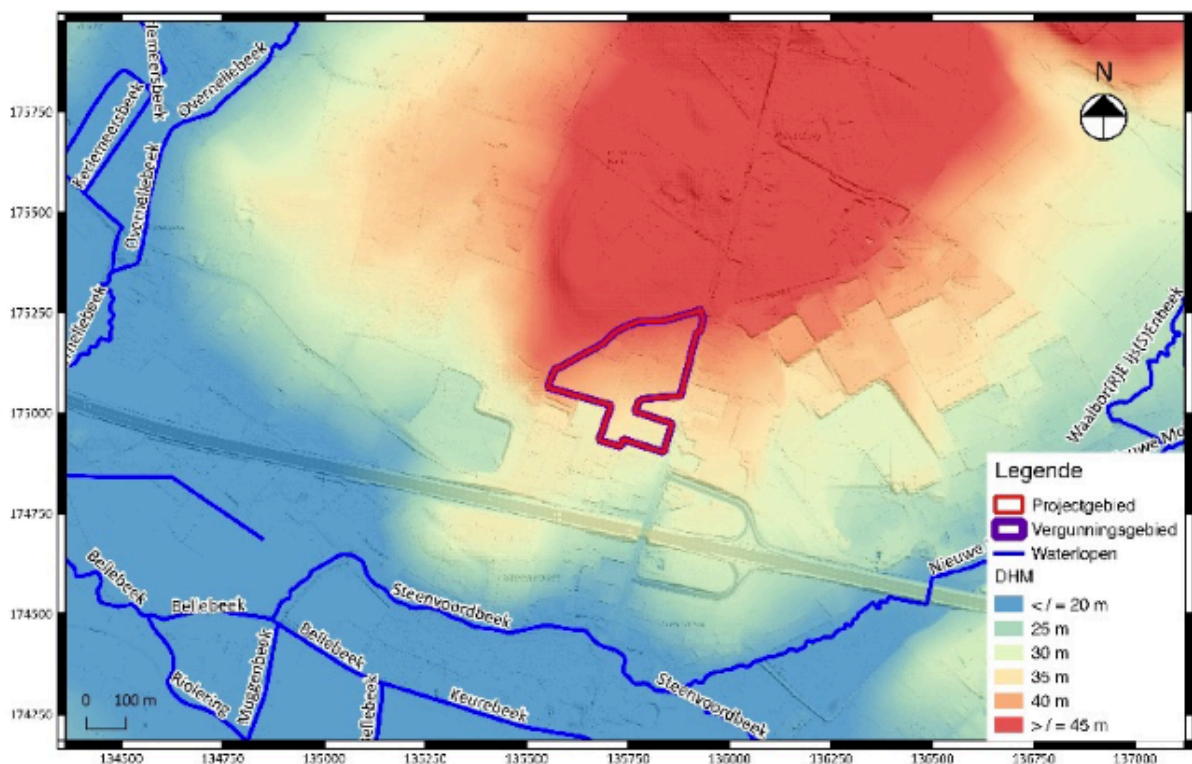
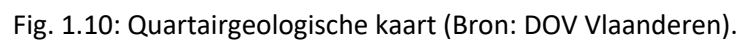
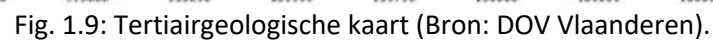

Fig. 1.8: Digitaal hoogtemodel (DHM) (Bron: Geopunt Vlaanderen).

De geologische ondergrond van het projectgebied bestaat volgens de tertiairgeologische kaart (fig. 1.9) uit mariene sedimenten van de Formatie van Tielt (Vroeg-Eoceen), bestaande uit zeer fijn zand en silt. De quartaire bovengrond bestaat uit eolische afzettingen (zand tot silt) en/of hellingsafzettingen uit de periode van het Laat-Pleistoceen of het Vroeg-Holoceen (fig. 1.10). In de top van deze pleistocene afzettingen heeft zich nadien een bodemvorming voltrokken. Volgens de gegevens van de bodemkaart is sprake van IPdC-, IPCc- en uLDx-gronden (fig. 1.11). De eerste twee bodemseries omvatten matig natte tot droge zandleemgronden met een verbrokkelde textuur B-horizont. Bodemserie uLDx omvat zwak tot matig gleyige zandleemgronden met onbepaalde profielontwikkeling en een kleisubstraat op geringe diepte.

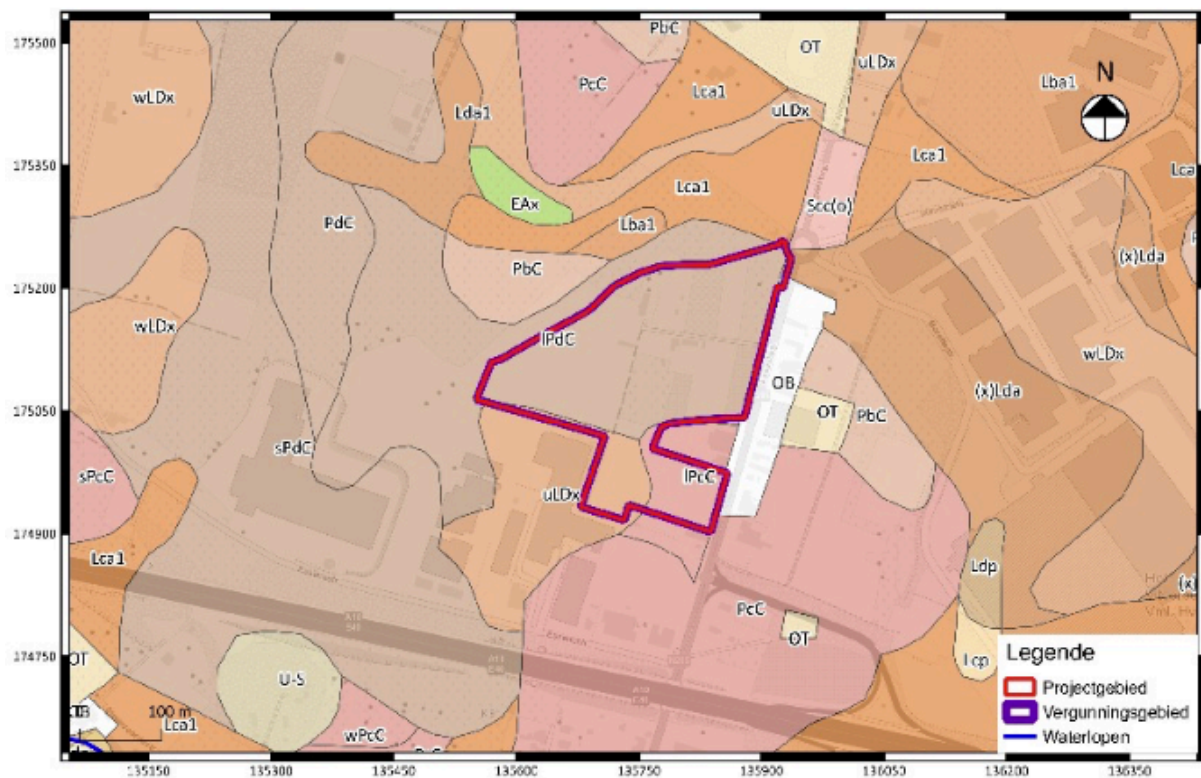

Fig. 1.11: Bodemkaart (Bron: DOV Vlaanderen).

1.2.2 Historische kaarten

De 18de eeuwse historische kaarten (Villaretkaart en Ferrariskaart) (fig. 1.12 en 1.13) tonen aan dat het terrein zich in deze periode situeerde langs de zuidelijke rand van een groot boscomplex (aangeduid als 'Asschmoret Bosch' op de Ferrariskaart). Enkele percelen waren reeds ingenomen door landbouwgrond. Binnen de contouren van het projectgebied - langs het toenmalig tracé van de Assesteenweg - bevond zich een woonhuis met tuin.

Voor wat betreft het 19de eeuws landgebruik verschaffen de Vandermaelenkaart (fig. 1.14) en de Poppkaart (fig. 1.15) een representatief beeld. Opvallend zijn de sterke overeenkomsten met de huidige situatie, namelijk een opdeling van het terrein in relatief kleine rechthoekige percelen, met enkele nieuwe woonhuizen die zijn gebouwd langs een doodlopende straat die aansluit op de Assesteenweg. De luchtfoto van 1971 (fig. 1.16) toont aan dat het landgebruik (akkerland met verspreide bewoning) sedertdien ongewijzigd is gebleven.

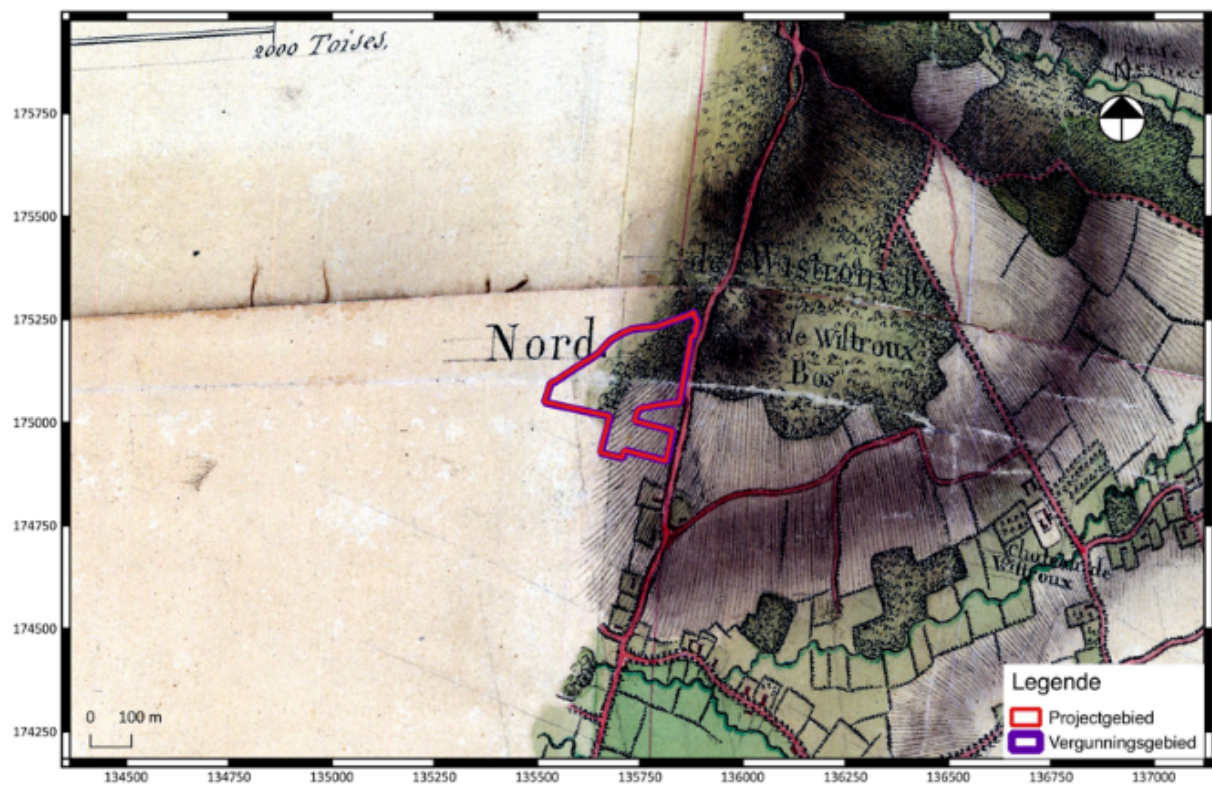

Fig. 1.12: Uitsnede van de Villaretkaart (1745-1748) met afbakening van het projectgebied.

Fig. 1.13: Uitsnede van de Ferrariskaart (ca. 1775) met afbakening van het projectgebied

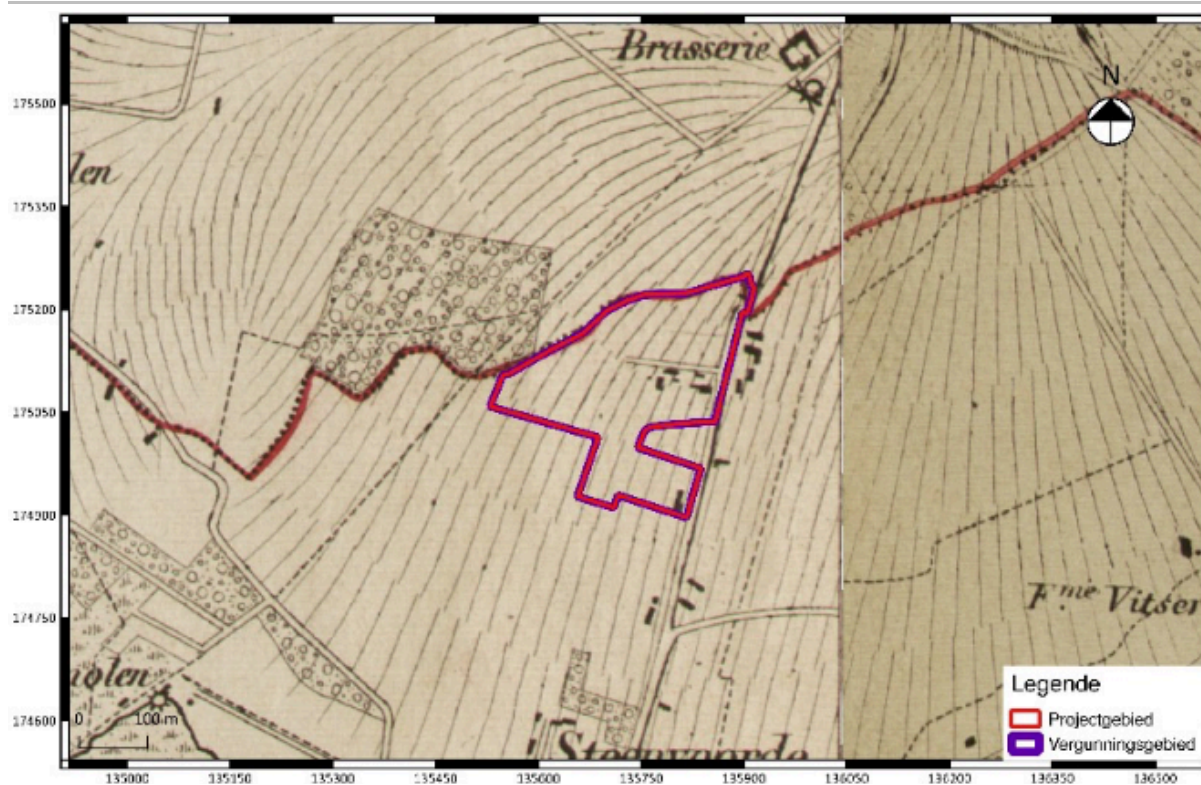

Fig. 1.14: Vandermaelenkaart (1846-1854) met situering van het projectgebied.

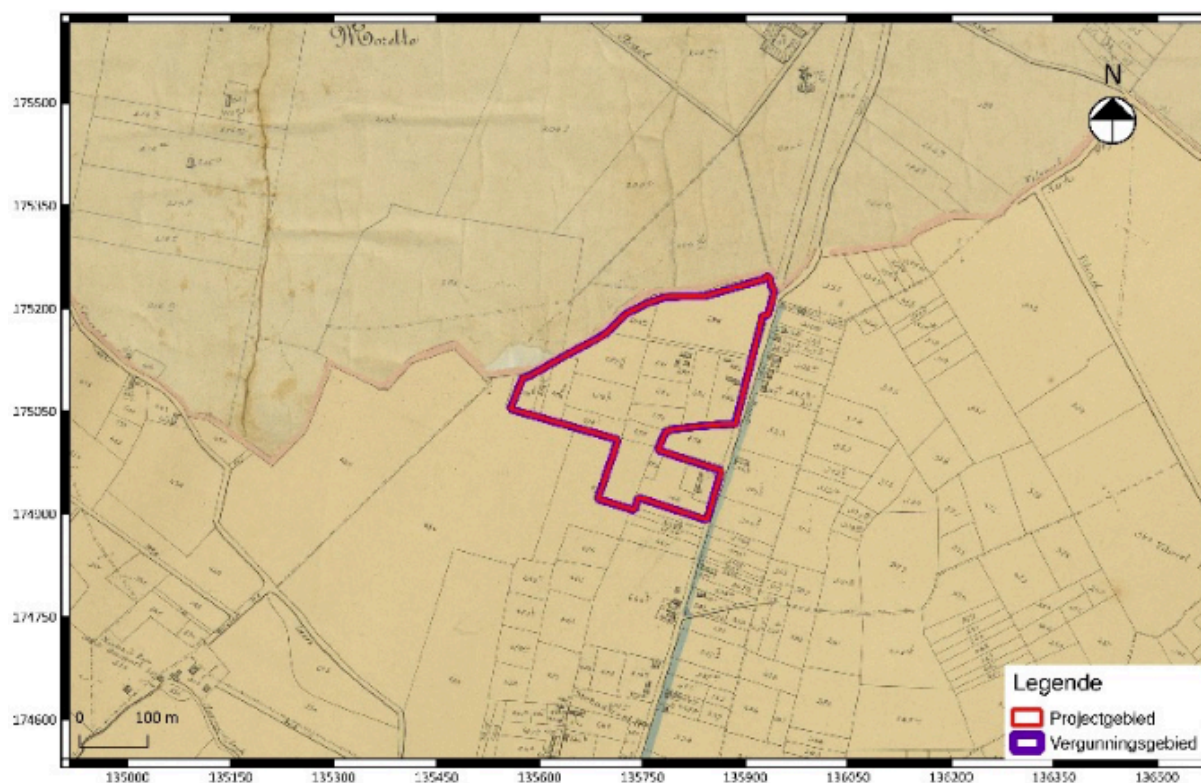

Fig. 1.15: Poppkaart (1842-1879) met afbakening van het projectgebied.

Fig. 1.16: Luchtfoto uit 1971.

1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied

In de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) zijn voor wat betreft de ruime omgeving van het projectgebied een aantal vindplaatsen opgenomen.

CAI-locatie 150750 bevindt zich langs de zuidelijke rand van het terrein. Hier zijn tijdens een veldkartering (met een metaaldetector?) enkele munten uit de ijzertijd en de Romeinse periode aangetroffen.

Ter hoogte van het bedrijventerrein ten oosten van het projectgebied bevindt zich CAI-locatie 2053. Het betreft een 18de eeuwse hoeve ('*Hof Vitseroel*').

Nabij de kruising van de Assesteenweg en de Kruisborreweg bevond zich volgens een kaartstudie een kapel (Kerkbergkapel) uit de 17de eeuw (CAI-163696).

Nabij de Steenvoordbeek en langs de Steenvoordestraat situeerde zich een inmiddels verdwenen kasteel ('*Kasteel van Steenvoorde*') (CAI-2037 en CAI-2055). De site is ingetekend op de 18de eeuwse kaarten. Ten westen daarvan bevindt zich CAI-locatie 3259, waar tijdens het rooien van bomen een aantal metalen voorwerpen uit de Romeinse periode aan het licht zijn gekomen. Het gaat o.a. om acht bronzen fibulae. Mogelijk gaat het om de locatie van een Romeins grafveld, maar de documentatie van deze vindplaats is oud en zeer onvolledig.

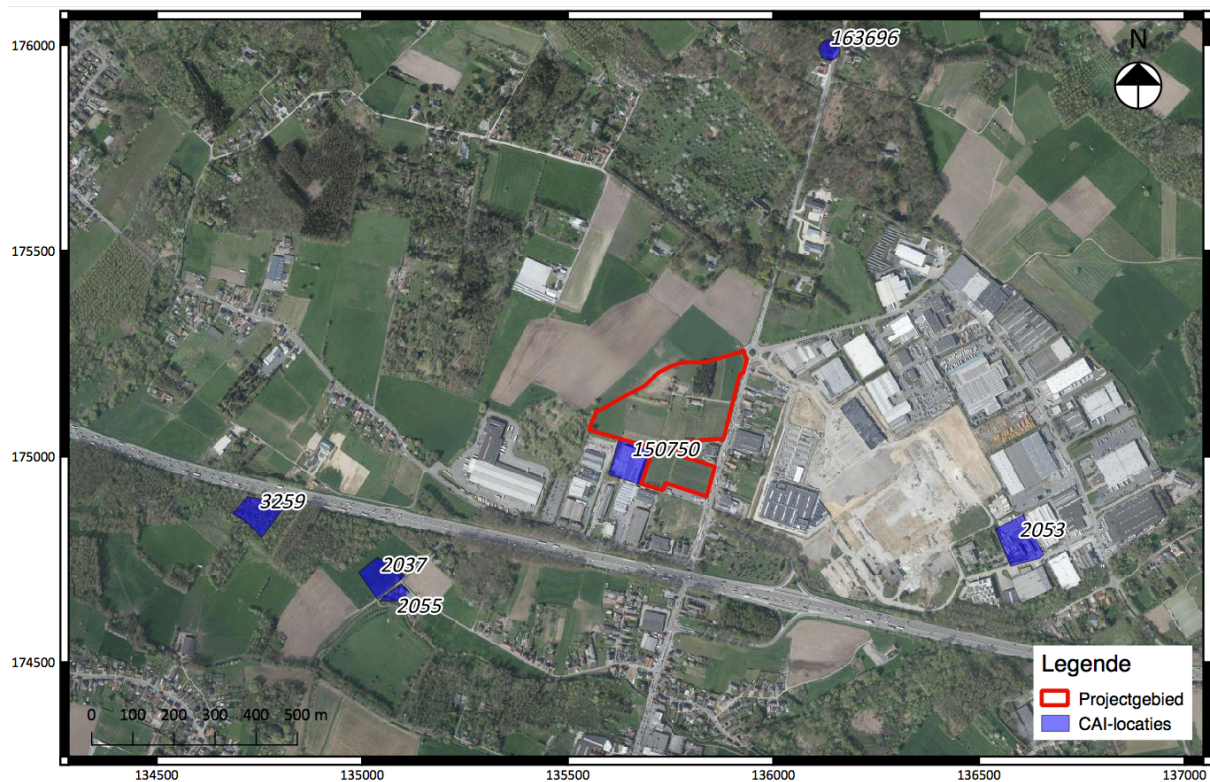

Fig. 1.17: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied (Bron: Onroerend Erfgoed).

1.2.4 Archeologische verwachting (datering en interpretatie) voor het onderzoeksgebied

Op basis van het bureauonderzoek kan worden aangetoond dat de gronden ter hoogte van het projectgebied nooit structureel zijn verstoord door recente bodemingrepen. Gezien de gunstige (paleo)landschappelijke situering van het terrein op de zuidelijke uitlopers van een heuvelrug nabij de vallei van de Keurebeek geldt een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de steentijd (jager-verzamelaars) en de daaropvolgende (pre)historische perioden.

Omwille van de combinatie van relatief grote reliëfverschillen en historische landbewerking zal wellicht sprake zijn van geërodeerde gronden en/of de aanwezigheid van colluviale afzettingen. Ter hoogte van colluviale afzettingen zijn begraven archeologisch relevante niveaus (al dan niet in associatie met horizonten van een paleobodem) niet uit te sluiten. In dat geval is mogelijk sprake van goed bewaarde archeologische relictten in de diepere ondergrond.

Het historisch kaartenmateriaal suggereert tevens de aanwezigheid van relictten van historische bebouwing vanaf de late middeleeuwen.

1.2.5 Beantwoording onderzoeksvragen

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen en de informatie met betrekking tot de geplande werken over het archeologisch potentieel van het terrein?

Er geldt een hoge archeologische verwachting voor de aanwezigheid van (goed bewaarde) vindplaatsen vanaf de steentijd (jager-verzamelaars) en de daaropvolgende (pre)historische perioden omwille van de gunstige (paleo)landschappelijke situering en de afwezigheid van recente bodemverstoringen.

Wat is de impact van de geplande werken?

De graafwerkzaamheden bij de toekomstige inrichting van de gronden als bedrijventerrein zullen zorgen voor een destructieve impact op het mogelijk aanwezige bodemarchief binnen het volledige areaal van het projectgebied.

Bibliografie

Literatuur:

Websites:

<https://geo.onroenderfgoed.be>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

www.inventaris.onroenderfgoed.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be